

TOTEM

Tidsskrift ved Religionsvidenskab,
Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet
Nummer 42, efterår 2018
© Tidsskriftet og forfatterne, 2018

Religionssociologi II

Fuzzy Fidelity

Af stud. mag.
Marie Cecilie Dragos Gammelby

Indhold

Indledning	3
Fuzzy Fidelity	3
Stolz' et.al. 'fire typer' i (Un)Believing in Modern Society	5
Diskussion	6
Konklusion	10
Litteraturliste	11

Indledning

Denne opgave er et svar på spørgsmål 2. Opgaven starter med en redegørelse af, hvad David Voas beskriver som 'Fuzzy Fidelity', samt en redegørelse af Stolz' et.al. 'typer' som beskrevet i *(Un)Believing in Modern Society* (2016). Herefter belyses og diskuteres begge typologier gennem eksempler fra *(Un)Believing in Modern Society*, lige som de holdes op til belysning af tal fra RAMP i forhold til danskernes tro.

Fuzzy Fidelity

David Voas beskriver begrebet 'Fuzzy Fidelity' i artiklen *The Rise and Fall of Fuzzy Fidelity in Europe* (2009). I artiklen søger han efter en generaliseret metode til at måle religiøsitet i Europa på - sådan at forstå, at han primært undersøger og beskriver kristnes religiøsitet (ibid., 156). Samtidig ser han på betydningen af, at en stor gruppe mennesker hverken kan klassificeres som religiøse eller ikke-religiøse. (ibid., 155).

Han analyserer data fra 'The European Social Survey (ESS)' 2002/2003, som indeholder data fra 22 lande, indsamlet via personlige interviews og spørgeskemaer (ibid., 156).

Voas fokuserer på tre områder omkring religiøsitet, som ESS spurgte ind til; tilknytning, praksis og tro (ibid.).

- Tilknytning blev målt på tre niveauer: 'har aldrig været medlem', 'har været medlem' og 'er medlem'.
- Praksis blev målt i 7 kategorier omkring deltagelse og bøn
- Tro blev målt på en skala fra 1-10.

Voas kategoriserede respondenterne som religiøse, hvis de beskrev sig selv som 6+ på skalaen over tro, gik i kirke mindst en gang i måneden, eller beskrev religion som værende moderat vigtigt (6+) i deres liv. De ikke-religiøse gik aldrig eller meget sjældent i kirke, bad aldrig eller meget sjældent, beskrev sig selv som 0, 1 eller 2 på skalaen over tro, og beskrev vigtigheden af religion i deres liv med 0, 1 eller 2. (ibid, 163)

Voas opdager, at kun omtrent halvdelen af befolkningen i diverse europæiske lande passer i kategorierne religiøs eller ikke-religiøs, mens resten ligger et sted i midten. (ibid.). Dem betegner Voas som havende 'fuzzy fidelity' (ibid., 161).

Voas uddyber kendetegnene ved personerne i fuzzy-kategorien:

- De tror ikke på en personlig gud, men måske på højere kraft af en slags. Somme tider tror de, andre gange ikke. De besøger måske kirken ved højtider, men beder sjældent eller aldrig. Religion betyder generelt meget lidt for dem, men den dominerende attitude blandt dem er ikke afvisning eller fjendtlighed mod religion. (ibid., 164)

Voas tilføjer to undergrupper til 'fuzzy'. Begge har yderligere undergrupper, og begge er placeret imellem konventionelt religiøse og ikke-religiøse (ibid.):

De ukonventionelle religiøse/spirituelle: De fuzzy kristne, der tror på noget religiøst/spirituelt. (ibid., 162)

- Folkelig heterodoksi: blander spirituelle trosforestillinger med konventionel kristendom, og reflekterer ikke meget over deres verdenssyn.
- Sheilaister: blander spirituelle trosforestillinger med kristendom, er bevidste omkring deres verdenssyn, og er spirituelt søgende. Nogle ser stadig kristendommen som en del af deres spirituelle identitet, andre gør ikke (ibid.).

De nominalistiske kristne: kalder sig kristne, men har hverken tro eller praksis.

- Natale nominalister: ser religiøs identitet som noget man får gennem fødsel.
- Etniske nominalister: knytter kristen identitet sammen med gruppeidentitet.
- Aspirationale nominalister: beskriver sig typisk som medlemmer af en bestemt menighed, da denne repræsenterer noget, de stræber efter. (ibid., 162-163)

Fuzzy-kategorien er ifølge Voas resultatet af en overgangsfase, da religiøs nedgang sker hurtigere end sekulær vækst. Antallet af personer med Fuzzy Fidelity stiger i takt med, at antallet af konventionelle kristne falder. Men så snart, der er flere sekulære end konventionelt kristne i et givent land, vil mængden af Fuzzy Fidelity falde igen til fordel for sekularismen. Dette kalder han 'rise and fall of fuzzy fidelity' (ibid, 166).

Stolz' et.al. 'fire typer' i (Un)Believing in Modern Society

I bogen *(Un-)believing in modern society. Religion, spirituality, and religious-secular competition* (2016) af Stolz et.al. præsenteres også en ny typologi til beskrivelse af menneskers tro eller mangel på samme. Typologien har sit ophav i Schweiz og er et resultat af spørgeskemaer og semistrukturerede interviews fra 2008/2009, samt data fra andre spørgeskemaundersøgelser i Schweiz. (Stolz et.al 2016, 10).

Ligesom hos Voas er undersøgelsen og typologien baseret på kristen religiøsitet (ibid., 11).

Typologien præsenterer fire kategorier – også kaldet typer. Typerne er baseret på tro og religiøse praksisser, samt identitet, socio-strukturelle karakteristika, værdier, forhold til religiøse udbydere og perception af andre religioner. Hver type har et par underkategorier, og hvert individ passer ind i en type. (ibid., 41)

Institutionelle: (17.5% af respondenterne) lægger stor vægt på praksis. De fleste går i kirke mindst en gang i måneden og beder dagligt. Deres liv får sin mening gennem Gud, og de tror på, at Gud passer på og holder øje med den enkelte.

Undergrupper:

- De etablerede: (16.2%) er typiske folkekirkegængere eller katolikker.
- De evangelikale: (1.6%) har fokus på omvendelse i deres liv og religiøse praksis. (ibid., 43-44)

Alternative: (13.4%) er en divers gruppe. De betegner sig typisk som spirituelle frem for religiøse, og det handler for dem ikke så meget om 'tro' som om 'oplevelser' og 'viden'. Deres spiritualitet er typisk holistisk, de blander elementer fra forskellige kulturer og religioner og ser ofte naturen som hellig. (ibid. 45)

Undergrupper:

- Esoterikere: (2.9%) er del af tæt esoterisk miljø og deres spiritualitet spiller en stor rolle i deres liv.
- Sheilaister/spirituelle kunder (10.7%): deltager sommetider i spirituelle aktiviteter, men ikke har en større spirituel interesse og ikke er en del af en gruppe. (ibid., 46-47)

Distancerede: (57.4%) finder hverken religiøs tro eller praksis vigtigt for dem. De går måske i kirke ved højtider, men ellers ikke, de benytter måske alternativ behandling, men lægger intet i det. De tror typisk på 'noget højere', men er ikke specifikke omkring, hvad det er. Typisk beskriver de sig som medlemmer af et trossamfund, men det betyder intet i deres hverdag. De melder sig ikke ud, da de stadig føler en vis tilknytning til det.

Undergrupperne af den distancerede type lægger sig til de andre typer og vil blive belyst med eksempler i diskussionen.

- Institutionel distanceret (20.4%).
- Alternativ distanceret (19.7%).
- Sekulær distanceret (18.3%). (ibid., 47-48)

Sekulære: (11.7%) har hverken religiøs praksis eller religiøs tro, og betegner sig ikke som medlem af noget trossamfund.

Undergrupper:

- Indifferente (6.8%).
- Religionskritiske (3.3%) (ibid., 49)

Diskussion

Den distancerede type i denne typologi beskriver ifølge Stolz et.al. den samme type, som Voas beskriver som Fuzzy (ibid., 48). At de to begreber beskriver ca. samme gruppe understøttes også af, at den distancerede type omfatter ca. halvdelen af Schweiz' befolkning, hvilket Fuzzy Fidelity gruppen ifølge Voas vil gøre i de fleste europæiske lande (Voas 2009, 163)

I *(Un)Believing in Modern Society* findes tre eksempler på de forskellige distancerede typer; 'institutionel distanceret', 'alternativ distanceret' og 'sekulær distanceret', i form af profiler lavet ud fra interviewede respondenter (Stolz 2016, 48). Disse kan bruges til at belyse forholdet mellem de to typologier fra Voas og Stolz et.al.

Eksempel: Kaitline

- Kaitline er født i et katolsk hjem, gik på katolsk skole og overvejede som teenager at blive nonne. Som voksen blev hun ekskommunikeret efter en

skilsmisse, og har siden ikke været i en kirke. Hun holder dog fast i en tro, som hun knytter til værdier som retfærdighed og respekt. (ibid.)

Stolz et.al. kategoriserer Katiline som den distanceret institutionelle type (ibid.). Måske fordi hun ikke er medlem af nogen kirke, samt at (kan man argumentere for) kirkens normer ikke påvirker hendes hverdag, idet hun er blevet skilt. Hun beskriver dog alligevel en tro, som vi kan gå ud fra er farvet af katolicismen. Altså kan hun siges at være gået fra at være katolik; den institutionelle type, til den distancerede institutionelle type.

I Voas' typologi kunne hun betegnes som ukonventionel religiøs, eller generelt fuzzy, da hun siger at hun har en tro, men den ikke påvirker hende i hverdagen. Jeg ville ikke kalde hende for nominalistisk kristen, da hun i eksemplet ikke kalder sig selv katolsk, og hendes tro virker for mig at se oprigtig, siden hun holder fast i en tro, selv om hun er ekskommunikeret.

Eksempel: Claude

- Kristendom har aldrig interesseret Claude, men da han havde hudproblemer og allergier, afprøvede han alternativ medicin. Derigennem kom han i kontakt med spirituelle healere og blev fortalt, at han havde en særlig aura og evne til empati. Dette fascinerede ham, så han ville lære alt om mental træning. Han begyndte at gå til sahaja yoga, men droppede det igen, da der ikke var tid til det i hverdagen. (ibid.)

Stolz et.al. kategoriserer Claude som distanceret alternativ (ibid.), måske fordi han interesserer sig for alternative og spirituelle aktiviteter, men i praksis ikke længere dyrker det. Han kan indenfor Stolz' et.al. typologi siges at have gået fra at være sheilaist/spirituel kunde til begyndende esoteriker, idet han startede til yoga og ville nå sin fulde mentale evne. Han nåede dog ikke langt og endte som distanceret alternativ. Dog kunne der argumenteres for, at han måske stadig ligger lige mellem 'sheilaist' og distanceret alternativ, hvis man går ud fra, at han ville benytte sig af spirituelle tilbud igen i fremtiden, hvis han fik tid.

I Voas' typologi kan han siges at have været på vej hen mod en form for sheilaisme men endte som generelt fuzzy. I dette eksempel bør man huske, at Voas bruger 'sheilaisme' om folk, der er selvbevidste omkring deres spiritualitet og ser sig selv som

søgende. De personer, som Voas kalder 'sheilaister', minder her om dem, som Stolz kalder esoterikere.

At Voas har 'sheilaister' under begrebet 'fuzzy' betyder, at Claude i Voas' typologi hele tiden har ligget i kategorien fuzzy, mens han har bevæget sig fra kategorien 'alternativ' til 'distanceret alternativ' hos Stolz et.al.. Her kan Voas' 'fuzzy' kategori altså siges at være mere rummelig end Stolz' et.al. 'distancerede', da den også dækker en stor del af dem, som Stolz et.al. har kategoriseret som 'den alternative type'. Det kan derfor også siges, at Stolz' et.al. typologi bare er mere nuanceret end Voas.

Eksempel: Elina

- Elina er født i en katolsk familie og er døbt og konfirmeret, men beskriver sig selv som agnostiker. Hun deltager i religiøse højtider, men ser det mere som en familietradition end som noget religiøst. Hun ser lidt kritisk og lidt med humor på de religiøse traditioner, der foregår i hendes fødeby. En sjælden gang, i svære situationer, beder hun bøn, men generelt ser hun ikke religiøse påstande som plausible. (ibid.)

Stolz et.al. kategoriserer Elina som distanceret sekulær (ibid.), måske fordi hun er så distanceret fra katolicismen, at hun næsten kan kaldes sekulær – men dog alligevel beder en sjælden gang, og deltager i ceremonier med sin familie.

I Voas' typologi ville hun formentligt være meget tæt på at blive kategoriseret, som ikke-troende, da religion betyder meget lidt for hende, hun beskriver sig selv som agnostiker og kun er i kirke i højtiderne, samt kun beder i sjældne tilfælde. Det er dog svært at bedømme helt, for hvis hun føler en tilknytning til religionen gennem sin familie, hvad hun måske gør, så er hun 'fuzzy'.

Ved at have 'distanceret sekulær' med som underkategori under 'distanceret', har Stolz' et.al. typologi plads til flere i 'distanceret', end Voas har i 'fuzzy' kategorien. Voas accepterer generelt mere religiøs adfærd fra individerne i sin sekulære kategori, end Stolz et.al. gør i deres sekulære type.

Når det er svært kategoriserer respondenterne i forhold til, hvilken præcis type de hører under (som det var tilfældet med Claude), kunne det også være et tegn på, at begreberne, der bruges, er ved at være, hvad Beck kalder 'zombiebegreber' (Ahlin n.d.a, 3). Et zombiebegreb er et begreb, der bruges, selv om det, det betegner, ikke

længere eksisterer (ibid.). Når Claude flyttede sig fra 'alternativ' til 'distanceret alternativ', hvad han i princippet sagtens kan have gjort flere gange, siden undersøgelsen blev foretaget, ser det ud til, at folk relativt hurtigt kan flytte fra en type til en anden – og at overgangene mellem dem er så flydende, at det er svært at identificere, hvilken type de enkelte individer hører under. Stolz påpeger selv, at grænserne mellem typerne er meget flydende (2016, 48), hvilket leder til spørgsmålet: Kan vi så bruge typerne til kategorisering?

Mit svar vil være ja. Når Stolz et.al. taler om distancerede og alternative typer, tilføjer det flere nuancer til Voas' ellers meget store 'fuzzy' kategori, som typerne i sin tid er inspireret af (Stolz et.al. 2016, 48). De fungerer fint, når bare man er opmærksom på, at de altså er meget flydende.

At Voas 'fuzzy' kategori dækker over noget reelt kommer til udtryk, da han ser tendensen til 'fuzzy fidelity' over hele Europa (Voas 2009, 167). Til gengæld kunne mængden af individer i 'fuzzy' kategorien måske tyde på, at begrebet 'konventionel religiøs' kan genovervejes, og måske i fremtiden kaldes et zombiebegreb.

Når det kommer til bevægelse fra en type til en anden, viser Stolz' et.al. studie også, at børn der er opvokset i en institutionel type familie, ofte enten forbliver institutionelle, eller ender som den distancerede type. Børn af distancerede forældre ender oftere selv som den sekulære type, og børn af sekulære forældre vil typisk forblive sekulære. (ibid., 131)

Schweiz er således gået fra at være et land med procentvist flest i den institutionelle type, en lille gruppe distancerede og en meget lille gruppe sekulære (ibid., 137), til i 2012 at være et samfund med procentvist flest borgere tilhørende den distancerede type, en mindre gruppe institutionelle og en stadig mindre gruppe sekulære (ibid., 138). Og Stolz et.al. forudser, at Schweiz i 2030 vil have flest sekulære borgere, færre i den mindre distancerede type, og en meget lille institutionel type (ibid.). Altså viser deres undersøgelse, at den distancerede type vokser i takt med, at institutionel religion svinder ind, men bliver mindre igen, så snart den sekulære typer er blevet større end den institutionelle. Dermed kan Schweiz ses som et fint eksempel på Voas' teori om 'rise and fall of fuzzy fidelity'.

Voas' og Stolz' et. al. typologier kan også bruges på Danmark, hvor tal fra RAMP 2000 (Ahlin 2017, 15) tyder på, at de fleste danskere også hører under kategorien

'fuzzy' eller 'den distancerede type'. Her svarede de fleste, at de tænkte på Gud som en højere kraft eller som noget, vi alle har i os, mens kun 10% svarede, at de slet ikke troede (ibid.). Adspurgte om et liv efter døden svarede de fleste, at de ikke vidste, hvad der venter efter døden, og kun 4% svarede, at man enten kom i himlen eller helvede. De fleste gik enten i kirke en gang om året eller aldrig. Og ca. halvdelen bad aldrig (ibid.). Det virker altså til, at der er meget få institutionaliserede typer og meget få sekulære i Danmark. At langt de fleste er medlemmer af folkekirken tyder desuden på en stor del natal nominalistiske medlemmer.

Denne opgaves omfang tillader ikke at gå meget dybere ind i, hvilke specifikke undertyper af distancerede, som de fleste danskere hører under. Men det skal siges, at udviklingen i Danmark faktisk ikke passer perfekt i Voas' model for 'rise and fall of fuzzy fidelity'; Danmark er landet med den største 'fuzzy' gruppe og har samtidig en relativt lille gruppe sekulære, der ikke vokser så hurtigt, som Voas havde regnet med (Voas 2009, 164) – noget, som fremtidige studier kan undersøge nærmere.

Konklusion

Voas' og Stolz' typologier passer godt sammen langt henad vejen. Voas' 'Fuzzy' begreb kan siges både at dække over den 'distancerede type' og en stor del af 'alternative type', som Stolz et.al. beskriver dem. Til gengæld har Stolz' et.al. typologi plads til lidt flere under sin distancerede type ved at inddrage 'den distancerede sekulære type' under den – en gruppe individer, som hos Voas formentligt ville blive kategoriseret som sekulære.

Trods disse mindre forskelle passer de to typologier udmærket sammen. Stolz kan siges at tilføje flere nuancer til Voas' begreb. Med disse typologier kan størstedelen af danskerne også kategoriseres som 'fuzzy' og/eller den distancerede type. Danmark passer ikke perfekt med Voas' teori om 'rise and fall of fuzzy fidelity', men det før Schweiz til gengæld.

Litteraturliste

Ahlin, Lars

Ikke udgivet "Second modernity's effects on the religious field – implications for a mapping project"

Ahlin, Lars

2017 Statistik-kompendium 2017 Relsoc 2

Stoltz, Jörg et.al

2016 *(Un)Believing in modern society. Religion, spirituality, and religious-secular competition.* London: Routledge

Voas, David

2009 "The rise and fall of fuzzy fidelity", *European Sociological Review* 25:2, s. 155-168